

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4\(40\)-202-211](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4(40)-202-211)

УДК 336.276

JEL Classification: H63; H81

Олена Миколаївна Парубець

доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: olena.parubets@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5357-7581>

Сергій Олександрович Васильченко

здобувач третього (PhD) рівня вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: serhiy0505@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0006-9638-4484>

Артем Вікторович Пчела

здобувач третього (PhD) рівня вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: pchelaartem96@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0005-1486-4904>

ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті проведено порівняльний аналіз сучасних фінансових інструментів, які використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці управління державним боргом та обґрунтування можливості адаптації передового досвіду провідних країн світу до зниження рівня заборгованості в Україні. Проаналізовано обсяг світового боргу, виявлено, що на країни з розвинутою економікою припадає 2/3, а на країни, що розвиваються – 1/3 його загального обсягу. Зазначено, що одним з основних показників державного боргу є його відношення до ВВП. Відповідно до даних Міжнародного валютного фонду (МВФ) наведено першу десятку країн світу, які мають найбільше відношення державного боргу до ВВП. Вказано країни, які мають найбільший розмір непогашеної заборгованості перед МВФ. Проведено систематизацію фінансових інструментів управління державним боргом розвинених країн світу. Запропоновані напрями адаптації зарубіжного досвіду використання фінансових інструментів управління державним боргом в Україні, основними серед яких є випуск «зелених», інфраструктурних та іпотечних облигацій.

Ключові слова: державний борг; фінансові інструменти; реструктуризація; зарубіжний досвід; управління; цінні папери.

Табл.: 4. Бібл.: 19.

Постановка проблеми. Глобальні кризові явища, загострення воєнних конфліктів, торговельні війни, зростання інтенсивності міграційних потоків, інфляційні коливання призводять до необхідності реформування існуючої структури світової фінансової архітектури під впливом зростання світової боргової кризи [1]. Збільшення видатків бюджетів країн при зменшенні їхньої дохідної частини призводить до виникнення дефіциту та зростання обсягів державного боргу. У звіті Міжнародного валютного фонду (МВФ) зазначено, що глобальний державний борг має постійну тенденцію до зростання і до кінця 2024 р. може перевищити 100 трлн дол. США, або 93 % світового ВВП, а до 2030 р. може перевищити 100 % ВВП. Скорочення обсягів зазначеного боргу потребує суттєвих фіскальних коректив і відновлення фіскальних буферів для досягнення фінансової стабільності у світі [2].

Відстрочка сплати державного боргу на фоні тенденцій його зростання потребує дослідження використання сучасних фінансових інструментів управління державним боргом у вітчизняній та зарубіжній практиці для забезпечення ефективного функціонування державних фінансів. Вищезазначене свідчить про актуальність обраної теми дослідження і її своєчасність в умовах швидкого зростання обсягу державного боргу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансові інструменти управління державним боргом стали предметом дослідження наукових праць багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема М. В. Дубини [3; 4], М. М. Забаштанського [4], О. А. Зеленської [3], А. Ю. Лупенко [5], В. Г. Маргасової [4], П. Мішталя [6], А. Ю. Мунько [7], К.-Ф. Скарлат [8] та ін.

Міжнародний досвід управління державним боргом зарубіжних країн та можливості його імплементації в Україні досліджували М. О. Кнір [9], А. Корнилюк [10], Я. В. Криворучко [9], Н. А. Плешакова [9], О. А. Плешакова [9], В. Стрілець [11], Л. Г. Шемаєва [12] та багато інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Як зазначалося вище, глобальний державний борг має постійну тенденцію до зростання через вплив багатьох ендогенних і екзогенних факторів. Особливо актуальною проблема управління державним боргом є для України, яка в умовах збільшення витрат на забезпечення обороноздатності країни, зростання видатків бюджету на соціальний захист населення та збитків, завданих війною економіці й інфраструктурі, повинна постійно шукати кошти для зменшення дефіциту державного бюджету. У таких умовах зростання обсягу державного боргу може призвести до виникнення боргової кризи, перекладання частини боргу на майбутні покоління. З огляду на це подальших досліджень потребують питання стосовно аналізу сучасних змін державного боргу країн світу та України з метою імплементації їхнього передового досвіду до сучасних потреб відновлення і розвитку національної економіки.

Мета статті полягає в проведенні порівняльного аналізу сучасних фінансових інструментів, які використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці управління державним боргом і обґрунтуванні можливостей адаптації передового досвіду провідних країн світу до зниження рівня заборгованості в Україні.

Виклад основного матеріалу. В останні роки, крім глобального державного боргу, швидкими темпами зростає і світовий борг, який являє собою сукупність запозичень по лінії урядів країн, суб'єктів господарювання різних форм власності та домогосподарств. Аналіз обсягу світового боргу наведені в табл. 1.

Світовий борг у першій половині 2024 р. становив 315 трлн дол. США. Досліджуючи структуру світового боргу, можна зазначити, що найбільший його обсяг, саме 164,5 трлн дол. США, становив борг підприємств, державний борг був на рівні 91,4 трлн дол. США, борг домогосподарств - 59,1 трлн дол. США. При цьому на країни з розвинутою економікою припадає 2/3, а на країни, що розвиваються – 1/3 світового боргу [13].

Таблиця 1

Обсяг світового боргу

Показники	Рік			
	2020	2021	2022	2023
Обсяг світового боргу, трлн дол. США	226	303	235	307
Співвідношення світового боргу до світового ВВП, %	256	353	238	336

Джерело: складено авторами на основі [13; 14].

На зростання величини світового державного боргу значний вплив здійснюють США, Китай і Японія, на частку яких припадає 34,6; 16,1 та 10,01 % від обсягу загального державного боргу світу. Україна в структурі світового державного боргу має 0,17 % [15; 16].

Одним з основних показників державного боргу є його співвідношення з ВВП. У табл. 2 наведено країни світу, які мають найбільшу частку державного боргу щодо ВВП.

Таблиця 2

Країни світу, які мають найбільше співвідношення державного боргу з ВВП

Місце країни в рейтингу	Назва країни	Державний борг до ВВП, %
1	Судан	344,4
2	Японія	251,2
3	Сінгапур	175,2
4	Греція	159,0
5	Італія	136,9
6	Мальдіви	131,8
7	Бахрейн	126,7
8	США	121,0
9	Англія	113,8
10	Франція	112,3

Джерело: складено авторами на основі [15; 16].

Відповідно до законодавства, зокрема Бюджетного кодексу України, частка державного боргу у ВВП не повинна перевищувати 60 %. На початку 2024 р. зазначений показник в Україні становив 84,4 % і за прогнозними даними до кінця 2024 р. буде становити понад 92 % ВВП. При цьому за прогнозними оцінками МВФ у 2025 р. цей показник може перевищити 100 % ВВП.

Згідно зі звітом МВФ, складеним на кінець 2024 р., Україна за загальною сумою непогашеного кредиту посідає 2-ге місце серед країн-членів. Країни-"лідери" з обсягом заборгованості перед МВФ наведено в табл. 3.

Станом на кінець 2024 р. непогашену заборгованість перед МВФ мали 94 країн світу на загальну суму 112 479,8 млн дол. США [17].

З огляду на наведені вище дані, можна зробити висновок, що проблема управління державним боргом як в Україні, так і в багатьох країнах світу потребує ухвалення швидких рішень, спрямованих на його зменшення. Проаналізуємо фінансові інструменти управління державним боргом, які використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці.

Таблиця 3

Країни з найбільшою заборгованістю перед МВФ станом на 31.12.2024 р.

Країна	Розмір заборгованості перед МВФ, млн дол. США
Аргентина	31 100,0
Україна	11 266,9
Єгипет	8741,2
Еквадор	6650,1
Пакистан	6512,2
Бангладеш	2045,9
Ангола	2900,5
Кенія	3022,0
Гана	2514,4
Кот-д'Івуар	2736,8

Джерело: складено авторами на основі [17].

У попередніх дослідженнях нами було обґрунтовано теоретико-наукові підходи вітчизняних учених до систематизації фінансових інструментів управління державним та запропоновано поділ фінансових інструментів на:

- традиційні – облігації зовнішньої і внутрішньої державної позики, позики по лінії міжнародних фінансових організацій, кредити від урядів інших країн, кредити від НБУ та комерційних банків;
- спекулятивні – ВП-варанти, кредитно-дефолтні свопи;
- інноваційні – репараційні, зелені облігації, облігації відновлення та боргові свопи [18].

Розглянемо фінансові інструменти, які використовуються в зарубіжній практиці управління державним боргом і можливості їх застосування в Україні.

Як було зазначено вище, найбільшу питому вагу у світовому державному боргу мають США, Китай і Японія. Враховуючи євроінтеграційні наміри України, також зупинимось на аналізі фінансових інструментів, які використовують країни Європейського Союзу (ЄС) для управління державним боргом та визначимо їхню ефективність.

Проведемо систематизацію фінансових інструментів управління державним боргом зазначених країн і зведемо отримані результати в табл. 4.

США, як перша держава у світі за рівнем економічного зростання та рівнем добробуту громадян, має високий рівень співвідношення державного боргу до ВВП, а саме 121,0 % [16]. Державний борг переважно формується за рахунок позик на стабілізацію економіки в умовах демографічної кризи, зростання витрат на соціальний захист населення та зменшення податкових надходжень до федерального бюджету. Значна частка боргу формується за рахунок внутрішніх запозичень і інвестування залучених коштів у фіскальну консолідацію. Управління державним боргом здійснює Казначейство США.

Таблиця 4

*Фінансові інструменти управління державним боргом
у розрізі провідних країн світу*

Країна	Модель управління державним боргом	Фінансові інструменти управління державним боргом	Інституції управління державним боргом
США	Урядова	Емісія казначейських цінних паперів - облігації внутрішньої державної позики, казначейські векселі та облігації, казначейські цінні папери із захистом від інфляції	Бюро державного боргу у складі Казначейства США
Китай	Урядова	Державні, квазідержавні, кредитні, фінансові, зелені облігації, казначейські ф'ючерси.	Міністерство фінансів, Народний банк Китаю
Японія	Урядова	Випуск державних облігацій - загальні галузеві облігації, облігації фіскальних інвестицій та позик	Фонд консолідації державного боргу Японії, Міністерство фінансів
Німеччина	Агентська	Облігації федерального уряду, «зелені» облігації	Фінансове агентство
Франція	Агентська	Випуск оборотних боргових цінних паперів - казначейські облігації, казначейські векселі	Агентство фінансів Франції, Фонд державного боргу

Джерело: складено авторами на основі [10–12].

Другою країною за темпами економічного зростання у світі є Китай. Не зважаючи на це, протягом багатьох років спостерігається боргова криза в Китаї, яка пов'язана зі зростанням банківського кредитування компаній, особливо у сфері будівництва, що призвело до зростання обсягів проблемних боргів. Станом на жовтень 2024 р. співвідношення державного боргу з ВВП становило 90,1 % [16].

Японія традиційно має високий рівень боргу щодо ВВП. При цьому левова частка боргу припадає на внутрішній борг, який формується в національній валюті – єні. Завдяки ефективному управлінню державним боргом Японія покращує свій інвестиційний клімат, стимулюючи приплив інвестицій у розвиток економіки та розвиваючи зовнішньоекономічні зв'язки.

Валовий борг Німеччини станом на кінець жовтня 2024 р. становив 2953,2 млн дол. США, або 62,7 % від ВВП. За підсумками 2023 р. Німеччина за обсягом ВВП посіла 3-тє місце у світі, посунувши Японію на четверту позицію. В управлінні державним боргом головний акцент робиться на зниженні витрат на обслуговування боргу. З 2009 р. на законодавчому рівні запроваджено використання «боргового гальма», що передбачає жорсткі обмеження здійснення державних позик. Практика використання зазначеного

інструменту поширилися і на інші країни ЄС. Інноваційним фінансовим інструментом управління державним боргом в Німеччині стала емісія «зелених» облігацій, що відповідає напрямам екологічної політики ЄС.

Серед країн ЄС Україна має схожу модель побудови і структуру фінансової системи із Францією. Як і в Україні, так і в країнах ЄС встановлена межа державного боргу не більше ніж 60 % від ВВП. Як було зазначено в табл. 2, державний борг Франції проти ВВП становить 112,3 %. Попри це, країна стабільно функціонує і має тенденцію до зростання економіки. Пріоритетним напрямом політики управління державним боргом у Франції є зменшення обсягу зовнішнього боргу, податкового тягаря для платників податків, а також, як і у Німеччині, випуск «зелених» облігацій з метою покращення стану навколишнього середовища [10–12].

На прикладі зазначених країн можна зробити висновок, що зростання державного боргу не здійснює негативний вплив на розвиток економіки за умови своєчасної реалізації прийнятих стратегічних і тактичних заходів фінансової і боргової політики держав, створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення ліквідності й високої дохідності державних цінних паперів, звільнення від оподаткування доходів від операцій з цими паперами.

Стосовно України, у Стратегії управління державним боргом на 2024–2026 роки пріоритетами зазначено залучення зовнішнього довгострокового пільгового фінансування, участь у грантових програмах, залучення широко кола інвесторів, розвиток ринку внутрішніх державних запозичень [19].

В аналітичному дослідженні [11] запропоновано такі напрями адаптації зарубіжного досвіду управління державним боргом в Україні: розвиток ринку казначейських цінних паперів, спрямування залучених зовнішніх позик на розвиток економіки, збільшення частки державних позик у національній валюті в портфелі державного боргу, випуск «зелених облігацій», створення надійних та ефективних інституцій управління державним боргом.

На основі дослідження міжнародного досвіду реструктуризації державного боргу А. Корнилюк [10] виділяє такі способи реструктуризації боргу для України – налагодження комунікацій з інвесторами, встановлення реалістичних параметрів реструктуризації державного боргу, оптимізація боргової структури та мінімізації виплат за боргом, наявність чіткої програми проведення комплексних реформ.

Л. Г. Шемаєва [12] в умовах війни та післявоєнного відновлення економіки України пропонує використовувати такі інструменти реструктуризації державного боргу, як боргові свопи та «зелені» облігації.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок про те, що державний борг формується як на рівні розвинутих країн світу, так і країн, що розвиваються. Не зважаючи на зростання в розрізі окремих країн світу обсягів державного боргу, перевищення в декілька разів допустимого його розміру щодо ВВП, країни мають стабільне економічне

становище, розвивають міжнародне партнерство і зовнішньоекономічні зв'язки, є привабливими для кредиторів та інвесторів, забезпечують зростання рівня добробуту населення. Це стає можливим при ефективному управлінні державним боргом, здійсненні дієвого і постійного контролю за його розміром, своєчасному впровадженні сучасних фінансових інструментів, спрямованих на зниження боргового навантаження.

Україна в умовах війни вимушена збільшувати обсяг державних запозичень на зовнішньому і внутрішньому ринку капіталів, і зазначена тенденція буде продовжуватися для повоєнного відновлення економіки. При неефективному управлінні державним боргом, нецільовим використанням залучених коштів збільшується ризик настання боргової кризи, оголошення технічного дефолту за основними видами державних боргових зобов'язань. Найгіршим варіантом управління державним боргом є зменшення витрат на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист населення, підвищення цін і тарифів під впливом інфляції, девальвація національної валюти, збільшення податкового тиску.

Для того щоб державний борг не був тягарем для економіки, не погіршував рівень життя населення та не перекладався на майбутні покоління, необхідно адаптувати найкращий зарубіжний досвід управління державним боргом для реалій України. Враховуючи проблеми соціально-економічного, екологічного характеру, потребують впровадження у вітчизняну практику управління державним боргом такі фінансові інструменти, як «зелені», інфраструктурні, іпотечні облігації. З метою збільшення довіри інвесторів (резидентів і нерезидентів) до нових фінансових інструментів управління державним боргом необхідно зменшити корупційні ризики, покращити інвестиційні та кредитні рейтинги країни, забезпечити своєчасну виплату по державному й корпоративному зовнішньому боргу.

Список використаних джерел

1. Парубець О. М. Світова фінансова архітектура: сучасний стан та напрями реформування / О. М. Парубець, М. В. Дубина, М. М. Забаштанський // Економіка. Фінанси. Право. – 2022. – № 8. – С. 22-26. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.8.5>.
2. Fiscal Monitor: Putting a Lid on Public Debt. International Monetary Fund (IMF). (Oct. 2024) [Electronic recourse]. – P. 104. – Accessed mode: <http://surl.li/zmriiw>.
3. Financial instruments to ensure sustainable development in the post-shock period of the national economy recovery / M. Dubyna, O. Parubets, O. Zelenska, Y. Yevtushenko, V. Muzyka, D. Serdiuk // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2023. – Vol. 45(4). – Pp. 390–398. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.38>.
4. Маргасова В. Суб'єкти інвестування на ринку державного боргу / В. Маргасова, М. Дубина, М. Забаштанський // Економіка та суспільство. – 2023. Vol. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-51>.
5. Лупенко А. Ю. Кредитно-дефолтні свопи у системі управління зовнішнім державним боргом / А. Ю. Лупенко // Проблеми економіки. – 2020. – № 4. – С. 326–333. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-326-333>.

6. Misztal P. Public Debt Management and The Country's Financial Stability / P. Misztal // *Studia Humana*. – 2021. – Vol. 3(10). – Pp. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.2478/sh-2021-0014>.
7. Мунько А. Особливості управління державним боргом України до та після введення воєнного стану / А. Мунько // *Науковий вісник: Державне управління*. – 2023. – Vol. 2(14). – Pp. 162–180. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-162-180](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-162-180).
8. Scarlat C.-F. The Tax System and Public Debt Management at European Level / C.-F. Scarlat // *Analele Universității Constantin Brâncuși Din Târgu Jiu: Seria Economică*. – 2022. – № (3). – Pp. 82–90. URL: <https://doaj.org/article/85a3820509c44a46a2ec066b5aa04729>.
9. Зарубіжний досвід управління зовнішнім державним боргом і перспективи його імплементації в Україні / М. О. Кнір, Н. А. Плешакова, О. А. Плешакова, Я. В. Криворучко // *Бізнес Інформ*. – 2019. – № (12). – С. 70–75. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-70-75>.
10. Корнилюк А. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу: ризики та кращі практики Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / А. Корнилюк ; Інститут аналітики та адвокації. – 2024. – Режим доступу: <https://surl.li/cjrdfx>.
11. Стрілець В. Моделі управління державним боргом у зарубіжних країнах та можливості їх адаптації в Україні. Аналітичне дослідження [Електронний ресурс] / В. Стрілець ; ГО «Інститут аналітики та адвокації». – 2022. – Режим доступу: <https://surl.li/rschqb>.
12. Шемаєва Л. Г. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України [Електронний ресурс] / Л. Г. Шемаєва ; Національний інститут стратегічних досліджень. – 2022. – Режим доступу: <https://surl.li/lflurn>.
13. Debt statistics. World bank group [Electronic recourse]. – Accessed mode: <https://databank.worldbank.org/source/international-debt-statistics>.
14. How the world got into \$315 trillion of debt. Institute of International Finance [Electronic recourse]. – Accessed mode: <http://surl.li/tcezdp>.
15. World Economic Outlook. International Monetary Fund [Electronic recourse]. – Accessed mode: <https://www.imf.org/en/Videos/view?vid=6367213471112>.
16. Neufeld D. (2024). Visualizing \$102 Trillion of Global Debt in 2024. *Visual Capitalist* (December 17, 2024) [Electronic recourse]. – Accessed mode: <https://surl.li/yehoki>.
17. Total IMF Credit Outstanding. Movement From January 01, 2025 to January 23, 2025. International Monetary Fund [Electronic recourse]. – Accessed mode: <https://surl.li/zgizgg>.
18. Білий М. Дослідження фінансових інструментів управління державним боргом України в умовах воєнного стану / М. Білий, А. Пчела, С. Васильченко // *Проблеми і перспективи економіки та управління*. – 2024. – № 1(37). – С. 350–358. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-350-358](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-350-358).
19. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2024-2026 роки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 р. № 1117. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2023-%D0%BF#Text>.

References

1. Parubets, O.M., Dubyna, M.V., & Zabashtanskyi, M.M. (2022). Svitova finansova arkhitektonika: suchasnyi stan ta napriamy reformuvannia [World financial architectonics: current state and the directions of its reformation]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finances. Law*, (8), 22-26. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.8.5>.
2. Fiscal Monitor: Putting a Lid on Public Debt. International Monetary Fund (IMF). (Oct. 2024) (p. 104). <http://surl.li/zmriiw>.
3. Dubyna, M., Parubets, O., Zelenska, O., Yevtushenko, Y., Muzyka, V., & Serdiuk, D. (2023). Financial instruments to ensure sustainable development in the post-shock period of the national economy recovery. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 45(4), 390–398. <https://doi.org/10.15544/mts.2023.38>.

4. Marhasova, V., Dubyna, M., Zabashtanskyi, M. (2023). Subiekty investuvannia na rynku derzhavnoho borhu [Investment Entities on the Government Debt Market]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-51>.
5. Lupenko, A.Yu. (2020). Kredytно-defoltni svopy u systemi upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom [Credit-default swaps in the external state debt management system]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, (4), 326–333. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-326-333>.
6. Misztal, P. (2021). Public Debt Management and The Country’s Financial Stability. *Studia Humana*, (3(10)), 10-18. <https://doi.org/10.2478/sh-2021-0014>.
7. Munko, A. (2023). Osoblyvosti upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy do ta pislia vvedennia voiennoho stanu [Peculiarities of public debt management of Ukraine before and after the introduction of martial law]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia – Scientific Bulletin: State Administration*, (2(14)), 162–180. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-162-180](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-162-180).
8. Scarlat, C.-F. (2022). The Tax System and Public Debt Management at European Level. *Analele Universității Constantin Brâncuși Din Târgu Jiu: Seria Economie*, (3), 82–90. <https://doaj.org/article/85a3820509c44a46a2ec066b5aa04729>.
9. Knir, M.O., Plieshakova, N.A., Plieshakova, O.A., & Kryvoruchko, Y.V. (2019). Zarubizhnyi dosvid upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom i perspektyvy yoho implementatsii v Ukraini [Experience of Managing External Public Debt in Foreign Countries and Prospects for Its Implementation in Ukraine]. *Biznes Inform – Business Inform*, (12), 70–75. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-70-75>.
10. Kornyliuk, A. (2024). Mizhnarodnyi dosvid restrukturyzatsii derzhavnoho borhu: ryzyky ta krashchi praktyky. Analychnyi ohliad [International experience of public debt restructuring. Risks and best practices. Analytical review]. *Instytut analityky ta advokatsii – The Institute of Analytics and Advocacy*. <https://surl.li/cjrdfx>.
11. Strilets, V. (2022). Modeli upravlinnia derzhavnym borhom u zarubizhnykh krainakh ta mozhlyvosti yikh adaptatsii v Ukraini. Analychne doslidzhennia [Models of public debt management in foreign countries and possibilities of their adaptation in Ukraine. Analytical research]. *Instytut analityky ta advokatsii – The Institute of Analytics and Advocacy*. <https://surl.li/rschqb>.
12. Shemaieva, L.H. (2022). Mizhnarodnyi dosvid restrukturyzatsii derzhavnoho borhu u vymiri Ukrainy [International experience of public debt restructuring in the context of Ukraine]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen – National Institute for Strategic Studies*. <https://surl.li/lflurn>.
13. Debt statistics. World bank group. (n.d.). <https://databank.worldbank.org/source/international-debt-statistics>.
14. How the world got into \$315 trillion of debt. Institute of International Finance. (n.d.). <http://surl.li/tcezdq>.
15. World Economic Outlook. International Monetary Fund. (n.d.). <https://www.imf.org/en/Videos/view?vid=6367213471112>.
16. Neufeld D. (2024). Visualizing \$102 Trillion of Global Debt in 2024. Visual Capitalist (December 17, 2024). <https://surl.li/yehoki>.
17. Total IMF Credit Outstanding. Movement From January 01, 2025 to January 23, 2025. International Monetary Fund. <https://surl.li/zgizgg>.
18. Bilyi, M., Pchela, A., & Vasylenko, S. (2024). Doslidzhennia finansovykh instrumentiv upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Study of financial instruments for the management of the public debt of Ukraine under the conditions of martial state]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and Prospects of Economics and Management*, (1(37)), 350–358. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-350-358](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-350-358).

19. Pro zatverdzhennia Serednostrokovoi stratehii upravlinnia derzhavnym borhom na 2024-2026 roky [On the approval of the Medium-Term Strategy for State Debt Management for 2024-2026], Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2023-%D0%BF#Text>.

Отримано 19.11.2024

UDC 336.276

Olena Parubets

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: olena.parubets@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-5357-7581>

Sergei Vasylchenko

Holder of the Third (PhD) Level of Higher Education
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: serhiy0505@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0006-9638-4484>

Artem Pchela

Holder of the Third (PhD) Level of Higher Education
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: pchelaartem96@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0005-1486-4904>

TRENDS IN USING MODERN FINANCIAL TOOLS FOR PUBLIC DEBT MANAGEMENT IN DOMESTIC AND FOREIGN PRACTICE

The article provides comparative analysis of modern financial tools used in domestic and foreign practice of public debt management and substantiates possible adaptation of best practices of leading countries of the world to reduce the debt level in Ukraine. The volume of world debt is analyzed, and it is found that developed economies account for 2/3 of its total volume, and developing countries - 1/3. It is noted that one of the main indicators of public debt is the ration of its amount to GDP. According to the International Monetary Fund (IMF), the Top 10 countries with the highest public debt to the GDP ratios are listed below. The countries with the largest amount of outstanding debt to the IMF are indicated. Despite growing public debt in some countries of the world, exceeding permissible level of public debt in relation to GDP by several times, the countries have stable economic situation, develop international partnerships and economic relations, are attractive to creditors and investors, and ensure increased level of the population welfare.

This is made possible by efficient management of public debt, effective and continuous control over its size, and timely implementation of modern financial tools aimed at reducing the debt burden. Financial tools of public debt management in developed countries are systematized. Some directions of adaptation of foreign experience using financial tools of public debt management in Ukraine, the main ones being the issue of "green", infrastructure and mortgage bonds are offered. To increase confidence of investors (residents and non-residents) in new financial tools of public debt management, it is necessary to reduce corruption risks, improve the country's investment and credit ratings, and ensure timely payment of public and corporate external debt.

Keywords: state debt; financial tools; restructuring; foreign experience; management; securities.

Table: 4. **References:** 19.